

Minca Rihtarčič | Franc Peternelj, Jože Peternelj, Matevž Čemažar

Davča: Ob 70. obletnici prekopa

V soboto, 29. aprila 2017, je bila v cerkvi Naše ljube Gospe presvetega srca Jezusovega v Davči spominska slovesnost ob 70. obletnici prekopa v Štulčevi grapi in pokopa duhovnikov prof. Filipa Terčelja in Franca Krašne. Udeležili so se je številni domačini in gostje.

Spominska slovesnost ob 70. obletnici prekopa duhovnikov prof. Filipa Terčelja in Franca Krašne

Spominska slovesnost se je začela ob 17. uri z molitveno uro za povečanje obeh mučencev. Vodil jo je domači duhovnik Mirko Turk. Prižgali smo sveče ob dvanajstih imenih pogumnih in srčnih domačink in domačinov, ki so jim njihova vest, visoka duhovna kultura, živa vera in usmiljenje narekovali, da je treba 7. januarja 1946 ustreljena duhovnika dostojno pokopati. Sveto mašo ob 70. obletnici tega izrednega dogodka je daroval Janez Juhant. Somaševali so Mirko Turk, duhovnik župnije Sorica in Davča, Rudolf Tršinar, upokojeni duhovnik, ki

ta čas živi v Trnovem v Ljubljani, prelat Anton Slabe, jezuit p. Franca Kejžar in Jože Dolenc, župnijski upravitelj župnije Leskovica. Bogoslužje je z orgelsko glasbo čudovito poyezal prof. Tone Potočnik, MePZ iz Železnikov z zborovodkinjo Martino Šubic obogatil s Terčeljevimi pesmimi: Kristus je vstal, Sam nas kličeš, Dobri Jezus, Glej, o Marija. Najpomembnejši slovenski skladatelji, kot so Stanko Premrl, Vinko Vodopivec, Martin Železnik in Matija Tomc ter še mnogi drugi, so uglasbili več sto njegovih pesmi, ki še danes bogatijo zakladnico v

slovenski cerkveni glasbeni literaturi. Po sveti maši smo v sprevidu in molitvi odšli na pokopališče. Podrobno smo predstavili dogodek prekopa in pokopa, ki se je zgodil v pomladni noči na 29. april leta 1947. Na spominski slovesnosti žal ni bilo sorodnikov Filipa Terčelja iz Grivč pri Ajdovščini. Opravičili so se zaradi bolezni, so se pa srčno zahvalili za vsa prizadevanja. Slovesnosti se je udeležila tudi Marija Pegan, samostojna raziskovalka in publicistka, ki je izdala že več publikacij o obeh duhovnikih. Leta 2010 je izdala Zbornik Terčeljevih dni v Ajdovščini, kjer je 22. 3. 2014 organizirala tudi simpozij. Lani je Peganova skupaj z Goriško Mohorjevo zadrugo izdala čudovito oblikovano zbirko vseh pesmi in notnih zapisov Filipa Terčelja v šestih zvezkih.

Na tej sliki duhovnik Filip Terčelj (levo) kaže veliko več kot 54 let in duhovnik Franc Krašna (desno) leta 1936

Zastražena dolina

Prekop in pokop duhovnikov, prof. Filipa Terčelja in Franca Krašne, v posvečeno zemljo na davško pokopališče je v svoji knjigi Da se duh osvobodi podrobno opisal duhovnik Rudolf Tršinar, od 1962 do 1974 župnijski upravitelj župnije Sorica in duhovnije Davča. Po prijemu 6. januarja 1946 so duhovnika Filipa Terčelja in Franca Krašno zaprli v »Brelhovo« hišo v Davči, ki je danes ni več, ju zasliševali in mučili vso noč ter ju 7.1. odvedli v Štulčevo grapo v Zgornji Davči pod Poreznom in ju tam ustrelili. Njuni trupli so položili v skalno razpoko blizu vode in založili s kamenjem. Dolina je bila po dogodku še dolgo zastražena in nadzorovana. Kraji so znani po obsežnih nalivih v jesenskem in spomladanskem času. Franc Peternelj je dejal, da so starši prepredili, da bi potok odnesel posmrtno ostanke. Spominja se tudi, kako sta šla Terezijo Primožič, mamino teto, pod Porezen nabirat bele rože, ki spomladi, takoj ko skopni sneg, prve zacvetijo.

Rekla je: »To je za duhovnika.« Teta Terezija je bila zelo verna ženska, del svojega življenja je preživela v samostanu v Tomaju, kjer se je pripravljala na zaobljube, po ukinitvi samostana zaradi I. svetovne vojne pa se je vrnila na svoj dom v Davčo.

Srčni domačini

Skupina dvanajstih pogumnih in srčnih ljudi, domačink in domačinov, ki so jim njihova vest, visoka duhovna kultura, živa vera in usmiljenje narekovali, da je treba duhovnika dostojno pokopati, se je nato po 15 mesecih odločila, da bodo za silo pokopana duhovnika izkopali, ju prenesli na davško pokopališče in ju dostojno pokopali na posvečeni zemlji, kjer čakata vstajenja. Tako so v noči na 29. april 1947 tvegali svoja življenja in se s krstami ter posebej pripravljenimi nosili spustili k potoku, izkopali že razpadajoči trupli obeh ubitih duhovnikov in ju prenesli na davško pokopališče. Tam je verski obred pokopa opravil duhovnik Ivan Skvarča, župnijski upravitelj župnije Sorica in duhovnije Davča ter datum vpisal v mrliško knjigo. Pobudnika in glavna organizatorja prekopa sta bila Franc Lahajnar, ključar, in Franc Peternelj st., organist. Udeleženi so bili še Janez Šturm, Peter Čemažar, Alojz in Jože Peternelj, Peter Frelj, Ciril

Primožič, Marica Peternelj, Marija Koder, Amalija Jemec in Katarina Frelj - »Kovačeva Katra«, cerkvnica iz Davče, ki je Terčelju podarila obleko svojega pokojnega moža, ki so ga aprila 1945 ubili Nemci. Večinoma so bili sorodniki, sosedje. Zaupniki, ki so opravili spoštljivo dejanje, in sicer še pred uradnim razglasom kranjske komunistične oblasti, naj se uredijo grobovi po gozdovih, je zapisal Rudolf Tršinar. Ljudje iz Zg. Davče pa so pripravili vence iz belih rož. Nagrobni križ na grobu je oblikoval skladatelj in profesor likovne pedagogike Janez Močnik. Postavljen je bil s pomočjo vaščanov Davče in občine Železniki. V križu povezana duhovnika, v prepletu trnjevega venca njunih zadnjih zemeljskih dni duhovnika počivata ob ljudeh, ki so ju prenesli tja ter jima izkazali spoštovanje in dostojanstvo. Nagrobnik je nadomestil ploščo, ki jo je prej postavil župnik France Gačnik in je sedaj vzdignjena ob vhodu v davško cerkev.

Za poveličanje

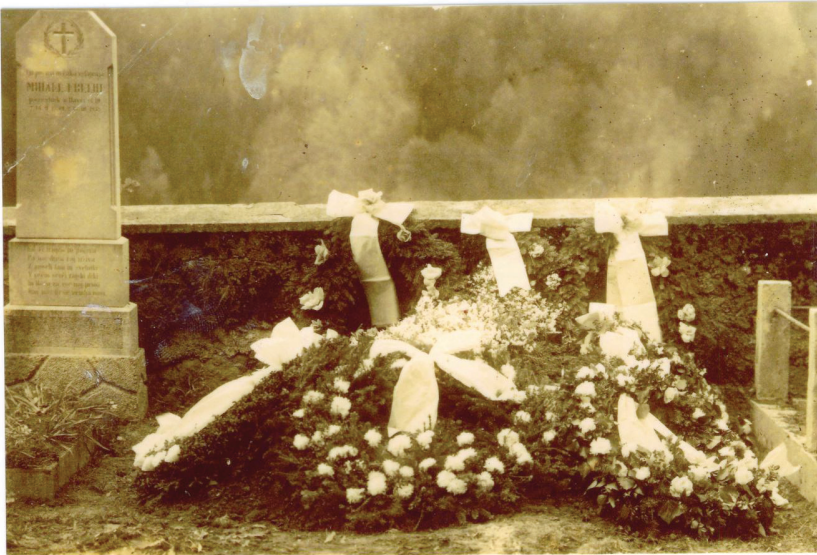
Postopek za beatifikacijo Filipa Terčelja, ki poteka od leta 2011, vodi postulator dr. Primož Krečič. V naslednjih vrsticah si preberite molitev za poveličanje Filipa Terčelja, ki se glasi: »Vsemogočni Bog, zahvaljujemo se ti za življenje Filipa Terčelja, ki si je kot duhovnik v moči vere prizadeval za krščansko vzgojo, socialno zavest in narodno kulturo. Poveličaj ga, da bo pred vesoljno Cerkvijo prištet med svetnike. Na priprošnjo Filipa Terčelja nam pomagaj, da si bomo na vseh področjih življenja zavzeto prizadevali za skupno dobro in bomo po njegovem zgledu tudi v težkih trenutkih zvesti evangeliju. Prosimo te za pravičnost, odpustanje, spravo in mir v našem narodu. Naš odnos do pripadnikov drugih narodov, kultur in verstev naj temelji na spoštovanju in ljubezni. Poživi nam vero, nebeški Gospod, obvaruj nas greha, obvaruj zablod. Naj bomo narod Jezusov. Vodi nas v nebeški raj, kjer bomo srečni vekomaj.«

Zakaj prekop

Duhovnika prof. Filipa Terčelja in Franca Krašno so prekopali in pokopali na davškem pokopališču

»Brelhova« hiša v Davči. Fotografija iz leta 1936. Franc Krašna in Filip Terčelj sta bila v kleti hiše zaprta v noči na 7. januar 1946. Isti dan so ju oznovci kruto ubili.

Gomili v jutru 29. aprila 1947. Vence iz smrečja, bršljana in pušpana so izdelali domačini iz Zg. Davče, kjer so pobili Filipa Terčelja in Franca Krašno.

zaradi žive človekove vesti in zaradi človekove usmiljenosti. Rudolf Tršinar v knjigi *Da se duh osvobodi* takole teološko utemeljuje prekop posmrtnih ostankov obeh ubitih duhovnikov zaradi žive človekove vesti: »Prekop in pokop umorjenih duhovnikov v Davči se je mogel zgoditi zaradi dveh prisotnih dejavnikov: visoke duhovne kulture in žive vere vseh udeležencev; ali z drugimi besedami: zaradi žive človekove vesti in po močnem človekovem usmiljenju. V tem duhu so bili poučeni in vzgojeni. Človekova vest in človekovo usmiljenje je odsev Božje pravičnosti in ljubezni. Pri občutljivih, poštenih in vernih davških možeh in fantih je bilo prvega in drugega dovolj. Vest je mogoče in treba vzgajati. Vest je krmar našega življenja, je Božji dar, dan vsakemu človeku, ki pove, kaj je dobro in kaj slabo, kaj človek mora storiti in česa ne sme storiti. Vest nas po dobrem dejanju pohvali, po slabem dejanju graja. Vest vzgajamo tako, da vedno delamo dobro, sicer se vest v človeku pokvari in utopi. Prav po sodbi svoje vesti človek dojame in spozna predpise božje postave. Vest je postava našega duha, ki pa ga presega. Vest nas poučuje in vodi. Vzgoja vesti je naloga vsega življenja. Človeka ozdravlja. Vest vzgaja Božja beseda, pogled na gospodov križ, podpirajo jo darovi Svetega Duha, pomagajo pričevanja in nasveti drugih in nauki, ki jih potrjuje Cerkev.«

Davški mučenci

Rudolf Tršinar nadaljuje z razlago razloga človekove usmiljenosti: »Usmiljenje je Božja kategorija. Še več. Bog je predvsem usmiljenje samo. Tako Boga razume tudi papež Frančišek, zato je razglasil »leto Božjega usmiljenja«. Bog je torej usmiljen in dobrotljiv, človek pa naj bi bil Bogu podoben. Pokopavanje mrtvih je eno od telesnih del usmiljenja. To delo izkazuje čast božjim otrokom,

templjem Svetega Duha. Cerkev s krščanskim pogrebom želi izraziti učinkovito občestvo z rajnim in napraviti, da bi s tem imela delež skupnost, ki se je zbrala k pogrebu, in ji oznaniti večno življenje. Pogrebni obredi izražajo velikonočno naravo krščanske smrti. Pogreb davških mučencev se je izvršil v skladu kraja s pomembnostjo, ki jo temu pripisujejo družina, krajevne navade, kultura, ljudska pobožnost. Smrt člana skupnosti je dogodek, ki nagne k preseženju obzorij tega sveta in pritegne vernike v resnična obzorja vere v vstalega Kristusa. Ljudje, ki so prekopalji in pokopali zahrbtno umorjena duhovnika v Davči, so bili junaki. Delo so opravili po krščanskih principih in navadah. Takšni so bili, takšna je bila njihova duhovna formacija. K dejanju jih je nagibala vest in dolžnost narediti delo krščanskega usmiljenja. Noben strah ali kakšna druga ovira jih ni ustavila. Naj jih ta zapis ohranja v dolžnem spominu in spoštovanju. Slava jim!«

Izmučeni obraz

Ob članku objavljamo tudi davški portret Filipa Terčelja, fotografiran decembra 1945 ali januarja 1946 – malo pred smrtjo. Fotografija prikazuje utrujenega, v zaporih mučenega, preizkušenega človeka, ki ne kaže 54 let, kolikor jih je štel, pač pa s fotografije zre skoraj sedemdesetletnik. Fotografijo je posnel Jože Peternej, po domače »Pstinarjev«, ki je živel v Jemčevi »bajti« blizu cerkve v Davči ter je ovekovečil vse pomembne dogodke v bližnji in daljni okolici, tudi Filipa Terčelja, ki je kot gost duhovnika Franca Krašne iz Sorice soupravljal tudi župnijo v Davči, kjer sta ob božičnih praznikih tudi poslednjič maševala. ✕

Somaševanje na spominski slovesnosti ob obletnici prekopa in pokopa ubitih duhovnikov